

BOTVIDSBYGDEN

ORGAN FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLE

Mid sommar

Solen förgyller den leende bygden
Stänk av silver glittrar på fjärdens vatten,
och i dofter från hägg och syren
ana vi midsommarafton.

Vitstammiga björkar prunka
i lummiga, grönskande skrudar.
Hela naturen andas den ljuvliga myrra,
som oss är förunnat att njuta
i nordiskt vackra Johanni.

I bygdens stugor har fejats och lövats,
majstången har rests av festklädda skaror,
som högljutt glamma och sjunga
dansande ut sin ungdoms iver och längtan
att svaret finna på dunkelt formade frågor.

Dragspelets toner dallrar ut
över hagar, bryggor och stränder.
Skymningen sänker sakta sitt flor,
men ljuset dröjer sig kvar i nordiska nätter.
Snart stiger i öster
en guldgul skiva i tidiga vekten,
som färgar i purpur
bygden och midsommardagen.

Anders W. Mårdh

Gamla seder vid Midsommartid

Olaus Magnus, som var den sista katolska biskopen i Uppsala, berättar, att folket vid Johannes döparens födelsefest, midsommar, samlas på öppna platser, tänder väldiga eldar samt dansar och sjunger visor. Han kallar Midsommarmfesten "majfest", vilket är ett bevis för att man redan under medeltiden klädde med grönt. De ljusa nordiska nätterna har troligen varit anledning till att man upphörde med seden att tända eldar. Söder om Östersjön är däremot midsommarnatten verklig natt, och redan i Skåne tycker uppsvensken, att det är mörkt, då stjärnor framträder i halvskymningen. I Danmark är det vanligt att tända S:t Johannisel-dar än i dag.

Alla medel och förevändningar är tillåtna för att få sammanträffa med föremålet för ens längtan, och därför var det en kär anledning för de unga att samlas om kvällarna efter dagens arbete för att plocka grönt och binda kransar till majstängan, ty seden att "maja", pryda med gröna kvistar, var vid midsommartiden mycket vanligt. I en veckas tid bands kransar och på midsommaraften kläddes stängan med ek- eller björklöv och dekorerades med kransarna. En av dessa skulle vara av Blåklint och smörblommor, men de största, som satt längst ned och måste vara finast, var ofta gjorda av pappersblommor. Det förnämsta på majstängan var den stora kronan, som satt mitt på stängan, gjord av renmossa och prydd med pioner, förgyllda ägg och röda tyglappar. På tvärsåarna satt mindre kransar, bundna av repade "bockblad" (liljekonvalje), vilka veks mitt itu, så att topp och stjälk möttes, varefter bladen rispades upp och verkade som om de varit gjorda av finklippt papper. Högst upp på toppen satt en tupp av järnplåt.

På kvällen samlades gamla och unga, där stängan skulle resas, flickorna i nysydda, hemmavävda klänningar, och under skratt och

glam, fiolernas gnäll och klarinetternas drillar reste karlarna, med hjälp av saxade störrar, den långa vajande stängan som sviktade under tyngden av sina kransar och prydnader. Så tog långdansen vid, långt ut efter vägarna, och med en fart så vild och våldsam, att endast de starkaste kom tillbaka till utgångspunkten. De svagare låg slängda vid vägkanterna och i diken, där långpolskan dragit fram. På någon loge serverades dryckjom för karlarna samt kallskål med skorpor för kvinnfolken. Hela natten dansades. Fiolerna gnisslade och klarinettblåsarna doppade munstyckena på klarinetten i brännvin för att komma i stämning.

Folktrons andeväsen är ute i midsommarnattens halvljus, Näcken och bäckhästen är särskilt farliga, och man skall akta sig för att bada.

Sannerligen dessa makter är tydligen inte att skämta med, och underliga ting kan man uppleva på midsommarnatten. Jättekasten kan lyftas upp på guldstötter. Så lär det vara med Maglesten vid Trolle-Ljungby slott i Skåne. På 1400-talet fick Cecilia Ulfstand på Ljungby höra talas om, att det var trollidans under stenen. Hon skickade sin stallkarl dit ut för att se, vad som försiggick där. Han red dit och fann trollen i muntert gästabud. Ett troll kom fram, räckte honom ett horn och bad honom dricka bergakungens skål, samt en pipa och bad honom blåsa i båda ändar. Han anade oråd, tömde hornet över axeln, ett par droppar föll på hästländen och svedde håren. Han satte av i sporrsträck till gården, och när trollen kom skumpande efter, var vindbryggan redan uppdragen. Hästen störtade ned död, och en dag senare dog också stallkarlen. Därmed var trollhämnden uttömd, och därför skyddar hornet och pipan enligt sägnen gården för eld och annan våda. Inte ens i våra dagar lämnas de ut från slottet.

Midsommarnatten kan också ge varsel om ens tillkommande. En och annan av de unga försvann för att under absolut tystnad plocka nio olika blommor vid en korsväg, grädda drömpannkakor eller försöka andra orakel för att stilla hjärtats ovisshet, ty ingen natt på året driver naturandarna sitt spel eller har örter så underbara krafter som midsommarnatten.

Då plockas "Tibast" och "Sävenbom" som särskilt bävakas av älvor och troll, men som är ovärderliga skyddsmedel mot allt ont, och som bör användas av unga och gamla, i fähus och stall, i åkdon och seltyg, vid jakt och fiske. I dessa farliga sommarnätter bär mängen yngling under vänstra armen ett äpple, som han plockat från trädet på hösten, en torsdagskväll efter solnedgången, och där han har ristat sitt och hennes namn, ty han vet, att då äpplet är genomträngt av hans värme, kommer flickan av sig själv och yppar sin kärlek. Och mängen har kanske dödat en turturduva och bär dess hjärta på sig, ty då kan ingen kvinna motstå honom. Bränner han därtill duvohjärtat på sin yxa, vet han, att ju varmare hjärtat blir, desto starkare blir den åtråddas känslor. Ja, det kan gå så långt, att om han bränner för hårt, hon kan falla i förtvivlan och taga skada till sitt förstånd.

Man kan också plocka kärleksört, sedum, och sticka in mellan bjälkarna och taket. Böja sig kvistarna mot varandra, blir det giftas av, annars inte. Midsommardaggen har en sällsynt kraft. om man bakade in den i brödet. Ett stycke linne, som man brett ut på kyrkogården och blivit daggvätt, anses som säker bot mot sjukdom. Källans vatten är också särskilt hälsokraftigt, likaså att smörja in sig med en offerkällas gyttja.

Ja, ja, man får resonera som bonden, vilken satte upp järnkors på taket till skydd mot trollidom: "Jag gör det - för man kan ju inte så noga veta".

Ivar Åkerfeldt

NÅGRA GAMLA NYHETER FRÅN TOREKÄLLBERGETS ARKIV I SÖDERTÄLJE.

En sommarfest i Tumba 1890.

En angenäm sommarfest hölls i lördags afton d. 8 juli 1890 i Tumba bruk för medel, som Bankofullmäktige anslagit åt personalen till uppmuntran vid midsommarhelgen. Sedan allt brukets

folk med sina familjer högtidsklädda samlats afäts vid 8-tiden en god och riklig supé, som dukats å långa bord utanför brukets förvaltarebostad. I ett kort sympatiskt anförande, Bankofullmäktiges skål. Efter måltidens slut aftågade personalen med musik i teten till en straxt bredvid belägen skogsdunge, där en majstång var upprest och kring hvilken nu vidtog en animerad dans som fortgick till midnatt, hvarefter man tågade åter till bruket där skaran efter åtskilliga farvältaganden åtskiljdes.

Musiken utfördes af Södertälje Skyttegilles musikår.

Bland samtliga deltagare i festen rådde blott en mening. nämligen den, att man sällan varit med om en mera angenäm tillställning.

=====

DEN 1 APRIL 1890.

Tumba pappersbruk har nyligen af en utländsk bank erhållit en större beställning av sedelpapper, hvilket erter godkänt prof är försedt med mot efterapning betryggande vattenmärken och som skall levereras under detta år. Tillverkningen härför uppgår till 77.000 kr.

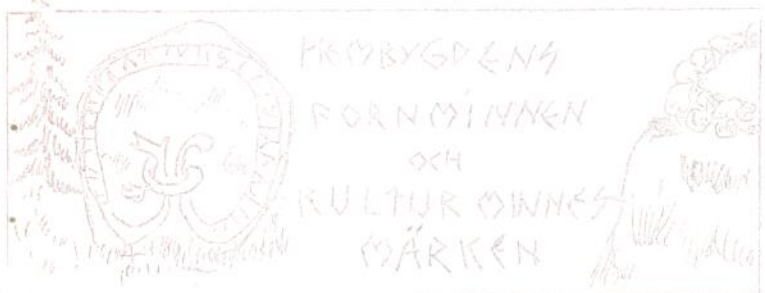
DEN 6 MAJ 1890.

Till ordförande i Botkyrka församlings Kommunalnämnd efter Kyrkoherden G. Fahjberg är vald godsegaren G. Richter å Hamra, hvilken förut är ordförande även i Kommunalstämman.

DEN 20 MAJ 1890.

Oerförliga sedlar torde de nya 5-kronsedlarna blifva, som man nu håller på att tillverka vid Tumba. I det papper, hvaraf dessa göras inblåses nämligen medelst en af ingenjör Lundell uppfunnen maskin, som är ensam i sitt slag i hela världen, små fibrer af linne.

Bankoutskottets ledamöter togo i tisdags tillverkningen af detta papper i betraktande.

FÖRTROENDEFULLT UPPDRAG

Vår medlem i Gillets Fornminneskommitte Sven-Gunnar Broström har av Riksantikvarieämbetet blivit befullmäktigad att under år 1969 vara Ämbetets ombud för Botkyrka med följande uppdrag:

Att hos befolkningen sprida kunskap om och väcka intresse för fornminnen, Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och landets kyrkor samt att anmäla förut ocända fornminnen.

Att till riksantikvarieämbetet ofördröjligen göra anmälan, om överkan sker på fornminne eller om sådant hotas av stadegörelse eller olämpliga åtgärder, Se lagen den 12 juni 1942. om fornminnen.

att tillse att fynd, som anträffats vid rubbande av fasta forn lämningar, blir insända till Riksantikvarieämbetet eller om så icke kan ske dit omedelbart anmäla desamma.

Att anmäla även andra fynd om fornsaker med noggranna uppgifter om fyndort och fyndomständigheter.

Vi gratulerar och
lycka till.

GÅVA.

12 st. Diabilder, av fornsaker som anträffats vid arkiologiska undersökningar i Botkyrka har skänkts som gåva till Gillet av Antikvarie David Damell vid Riksantikvarieämbetet. Bilderna är mycket väl tagna och blir ett värdefullt tillskott i Gillets bildarkiv.

Antikvarie Damell har undersökt flera forngravar i Botkyrka bl.a. vid Norsberg och 1967 vid Hamra.

INVENTERING AV STENYXOR I BOTKYRKA FORSÄTTER. Hittills har Sven-Gunnar avritat och antecknat fyndort på 22 st. dock icke sådana som finnes på museer.

BOTKYRKAALBUMETS TUMBABILDER på en unik utställning i Tumba kommunalhus den 15 - 17 mars.

Utställningen var arrangerad av Botkyrka Kommunalnämnd under rubriken: TUMBA

i förvandling

Från brukssamhälle till stadsmiljö med historisk tillbakablick och redovisning av vad som sker i dag, samt visning av förslag till generalplan för Tumbaområdet.

Som tack för lånet för bilderna fick Gillet som gåva av Botkyrka Kommunalnämnd 100 st plastkuvert precis lagom stora till albumbladen.

=====

Sven-Gunnar gör nya fynd på fornforskningens område:

Den 13 april upptäckte han 2 st. Jättegrytor på Elvesta ägor närmare bestämt på nordslutningen av berget söder om Kvarnhagen.

Ett gravfält är upptäckt den 20 april i närheten av Björkhult vid Riksten.

=====

I ANLEDNING AV BOTKYRKASTADENS UTBYGGNAD har Arkiologerna åter börjat utgrävningar av forngravar nu närmast vid Tomtberga och Hallunda under ledning av arkiolog Hille Jaunsson.

FRÅN ARBETSFÄLTET

Vårens program inleddes med en Hattparad på Legen lördagen den 29 mars.

En originell och rolig tillställning där deltagarna skulle vara iklädda hatt av egen tillverkning.

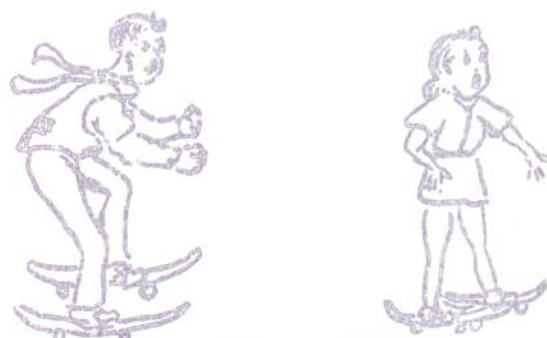
Här några ex.

1. En s.k. Hennin med slöja från 1460-talet.
2. Hatt från Krinolintiden
3. Upp och nedvänd flätad spånkorg med peruk och en doftande syren på botten.

4. Ett halvt påskägg, inte så dumt.
 5. Hatt med vackra pappersrosor.
 6. Sirlig blomkruksdekoration av plast.
 7. 1/2 m. Hög hatt med balonger.
 8. Sista värmodet av svart päls med blixtrande diamanter.
 9. Fantasie, gjord av senaste nytt.
 10. Indiandiadem med flirtkulor.
- Dessutom många andra lyckade kompositioner.

Kaffe, dans och lekar utfyllde programmet. Skidtävlingen på laggar var en munter syn.

EN KVÄLL PÅ LIDA.

Den 26 april hade Södertälje Folkdansgille inbjudit vårt folkdanslag till fest på Lida, även Järna folkdanslag var väl representerat.

Sedan man fylkats kring de tre långborden som var dukade med te och härliga smörgåsar hälsade oss ordf. i Södertälje Folkdansgille alla välkomna och uttryckte sin glädje över att så många hörsammat inbjudan.

När de tre lagens spelemän klädde i med våra gamla välkända dansmelodier var det svårt att sitta still.

Det blev kanske lite trångt när ett 50-tal cavaljerer bjöd upp till hambo eller schottisch. Det blev dock en trevlig kväll. Kanske ännu mer om Lida hade bestått med en bättre belysning då byggedräkternas vackra färger framträtt ännu vackrare och passat väl in i Lidas storslagna hembygdsmiljö.

GILLETTS instruktörer och spelemän har nu avslutat kursverksamheten för våren.

Gammaldanskurs för Grödinge senior-scouts avslutades den 13 april. 20 deltagare.

Meborgarskolans gammaldanskurs 25 deltagare höll avslutning i Björkhaga skola den 21 april.

Folkdanskurs för juniorer i Vårsta hade avslutning med 25 deltagare torsdagen den 15 april.

Gilletts kurs i folkdans för juniorer i Björkhaga skola, 25 deltagare hade avslutning i Folketshus den 25 april. Ett trevligt program med uppvisning för föräldrar och anhöriga. Kaffe saft och bullar, och som extranummer uppvisning av Gillets folkdanslag.

=====

NÄR KÖRSBÄRSTRÄDEN
BLOMMAR VID TRÄDGÅRDSTORP

FIRAR GILLET 20-ÅRSJUBILEUM
närmare bestämt den 1 juni.

Samling sker vid Tullinge kyrka kl. 10.45 för att bevisa Högmässan. De som ej ha tillfälle härtill samlas vid kyrkan kl. 12 för att delta i festtalet förtäring med fanberg och spelemän som då utgår från kyrkan till Trädgårdstorp.

Vi hoppas på stor anslutning av Gillets medlemmar och f.d. medlemmar samt särskilt inbjudna.

Klädsel: Bygdedräkt, ler Da ingen så kom ändå.

firades på Trädgårdstorp dock iske för en större allmänhet utan mera an intern karaktär.

En skara på omkring 75 personer hade fylkats kring det stora majbålet som så småningom flammade högt mot skyn.

Harriet och Hugo Romsten inledde med sången "Vintern rasat ut" varefter Gunnar Lindström avfyra- de ett färggrant fyrverkeri. Då bålet började falna drog man sig in på Logen där det doftade knyt- kalas och nykockt kaffe och te.

Vid serveringsborden hade man att välja på smörgåsar av de mest skiftande läckerheter. Det blir ju så vid knytkalas! Det smakade utmärkt när man kom in i värmen från den något kyliga värvällen.

Den senare delen inleddes med familjevals, folkdans och lekar till sena kvällen. En lyckad tävling under Nisses ledning var var cykeltävlingen på barncykel.

En angenäm tillställning med all heder åt Festkommittén.

Vi ha åter glädjen att hälsa nya medlemmar välkomna i vårt Gille:

Fru Edit Sand, Tullinge
fru Astrid Bjurholm, Segersjö

Gun Lindström, juniorlaget d.21

Midsommarfest.

kommer att hållas vid Trädgårdstorp, Midsommaraften och Midsommardagen i den traditionella stilen. En nyhet är att lövklädda lastbilar kommer att hämta barn även från Tumba, närmare härom på affischerna. Troligen blir det även i år Junegårds kvartett som står för dansmusiken. En annan nyhet är att bland basartombolorna skall anordnas en med endast skänkta articklar. Alltså en vädjan till Dig att skänka en sak till denna, gärna en trevlig presentartickel el.d. Du kanske t.o.m. kan få någon artickel där du handlar etc. och naturligtvis bakverk till kaffeserveringen mottages med tacksamhet och icke minst din personliga medverkan under festem.

Vad Du än kan bidra med så anmäl snarast till:

Ingegärd Lindström, tel. 7780849 eller

Eva Sandin tel. 433672

sommarbostad. 7783024

AKTUELLT:

Kvartalsmöte på Logeen den 9 maj.

BOKKYRKA KULTURNÄMND inbjudes till Trädgårdstorp tisdagen den 13 maj för information om Gillets kulturella verksamhet.

Vårt föreningsmärke

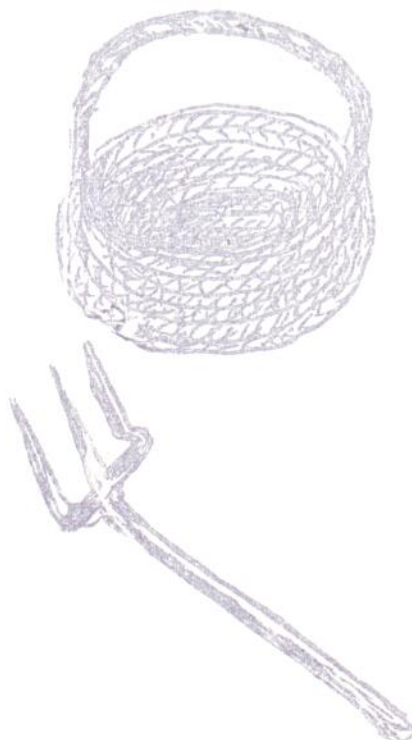
att bäras på rockuppslag eller väst finnes nu åter till salu av kassören Gunnar Avelin till ett pris av 4 kronor. Tillverkare är Lagerströms Fabriks A.B. Mjölby.

Svenska Ungdomsringens märke kan du också erhålla av kassören till samma pris 4 kronor. under förutsättning att du är medlem i Svenska Ungdomsringen.

Inom Gillet är också instiftat ett Förtjänstemärke som kommer att utdelas första gången vid jubileumsfesten d. 1 juni.

Gåvor

Museiföremål

Potatiskorg med hacka från Skäcklinge, Tumba. Gåva av trädgårdsmästaren Gunnar Söderkvist.

12 st. Diabilder gåva av Antikvarien David Damell. (Se under rubriken Hembygdens Fornminnen).

Till de båda givarna ett varmt och innerligt tack.

Om ANSVAR

Lärarinnan har en lång stund talat om ansvar och slutar sitt anförande sålunda:

- Nu har jag genom exempel försökt förklara för er vad ansvar betyder. Kan Anna ge något nytt exempel?
- Ja, alla knapparna i Villes byxor är borta utom en, å den knappen har hela ansvaret.

Redaktion: Georg Malmkvist
Domherrevägen 2. 14-600 TULLINGE.
Tel. 08 7781711.